

УДК 007:304:070

О. М. Василюшин*Українська академія друкарства***ТИЖНЕВИК «БАТЬКІВЩИНА» — ІДЕОЛОГІЧНИЙ ФОРУМ
ПОЛІТИЧНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ФРОНТ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЄДНОСТІ**

У статті охарактеризовано тижневик «Батьківщина», висвітлено його роль у популяризації ідей Фронту національної єдності.

Часопис, тижневик, Фронт національної єдності, газета

Опинившись під польським пануванням (після розгрому української національної революції), західноукраїнські землі переживали важкі роки соціально-економічної й ідейно-політичної кризи. У середовищі самого українства не було спільної думки щодо перспектив національно-визвольної боротьби. Постала непроста дилема: або визнати нову польську владу і будувати своє національно-культурне життя в межах чужої їм держави, або ж продовжувати жертвувати і нерівну боротьбу в нових політичних умовах. Зрозуміло, що політичні партії Західної України вирішували її по-різному. Частина політиків пішла в підпілля для організації подальшої збройної боротьби, інші — заявили про свою лояльність до відродженої Польської держави і намагалися домогтися від уряду культурно-освітніх і господарських поступок для українців. І чи не найбільша частина партій, залишаючись в опозиції до Варшави, перейшла до легальної політичної роботи і зосередилася на парламентській діяльності.

Однією з таких партій був Фронт національної єдності (ФНЄ), очолюваний Дмитром Паліївим, що обрав перший, найнебезпечніший, шлях боротьби. ФНЄ (створена восени 1933 р.) була легальною партією, яка виступала з позицій так званого «творчого націоналізму», боролася проти політики «нормалізації», засуджувала тактику терору ОУН. Ідеологічним органом ФНЄ став часопис «Перемога», перший номер якого вийшов 1 листопада 1933 р., що і вважається датою заснування партії. Однак згодом одного часопису стало замало. І вже за рік, з листопада 1934-го, почав виходити новий тижневик — «Батьківщина», що також виступав речником ФНЄ.

«Візьмете її недовірливо в руки, — писав про нову газету Д. Паліїв, — й подумаєте: знов нова газета, й то в час лютої кризи?! Власне тому! Тому, що запанувала не тільки господарська, але всенациональна політична й культурна криза — побачила денне світло й зайшла у тридцять тисячів селянських, міщанських і робітничих хат «Батьківщина». Чіткою була і програма часопису: «...будити приспану совість. Нищити зневіру і національне шкідництво. Випростовувати хребет Нації. Перетопити всіх одною волею, одною вірою, одним ентузіазмом. Спинити всеукраїнську розтїч і відбудувати всеукраїнську єдність» [1]. Засновники часопису гарантували: «Батьківщина» не появляється на те, щоби хто небудь з неї тягнув зиски. Не спекулюватиме вона на патріотизмі й не вдоволятиме всіх, «щоб тільки інтерес ішов». «Батьківщина» не ждатиме «чия візьме» і не буде тільки інформаційною газетою. Йде до Вас,

читачу, «Батьківщина» як інформатор, як учитель і як смолоскип, щоби Ваші душі запалити тою гарячою вірою у святу справу, яку мають ті, що «Батьківщину» пускають в світ» [2].

Розпочинаючи роботу над виданням, редакція «Батьківщини» ставила за мету піднести національну ідею понад інтереси різних політичних партій, створити новий єдиний провід нації. Більшість української інтелігенції, яка досі кермувала національним життям, «втїкла у свою вузьку хату». І одним з найважливіших завдань на той час було заповнити цю прогалину. «Нові сили мусять покликати до життя новий провід нації... Ще досі роз'єднують націю партії, що підходять до нас зі своїм перестарілим крамом і горлають: ми соціалісти, ми демократи, ми клерикали, ми ліберали. Живемо в добі, коли заявляється ... на історичній арені нове розуміння прав і обов'язків одиниці, нова віра — творчий націоналізм. Творчий націоналізм — це служба нації і віра в її велике призначення. Це творення власних цінностей так духовних як матеріальних, щоби не бути тільки з'їдачами чужих... Творчий націоналізм зліквідує дотеперішній поділ народу на ворогуючі партії і збудує один національний фронт... А разом з тим зникне ота ненависть українця до українця, яка тепер така загальна...» [3].

Цікаво, що перше число газети було розіслано безкоштовно «як оказове на різні адреси» з закликом: «низька передплата уможливує масове поширення «Батьківщини» навіть серед найбідніших українців. Клич: «Батьківщину» у кожную українську хату повинен якнайскорше стати дійсністю...» [4]. Редакція за передплату не обіцяла ані нагород, ані лотерей, натомість запевняла що «оформить погляд на події нашого і міжнародного життя» і стане для читачів «правдивим приятелем» [5].

Тижневик видавав кооператив «Батьківщина», а тиражувався він у друкарні самого видавництва, друкарні Наукового товариства ім. Шевченка, друкарнях «Слово» та «Діло», графічному заведенню «Вікторія».

За редакцію відповідав Іван Гладилевич, відповідальними редакторами виступали Олександр Тарнович, Іван Гладилевич та Михайлина Логинева, а начальним редактором був Дмитро Паліїв. Редакція й адміністрація розташовувалися спочатку по вул. Вірменській, 25, а згодом на вул. Чарнецького, 8.

Часопис друкувався високим друком, мав доволі великий наклад (початковий тираж — 30000 примірників), був ілюстрованим (більшість чисел видання мала окрему сторінку, де містилися заголовки сьгоднішніх статей); його можна було придбати або переплатити також в Австрії, Чехії, Канаді та США, а згодом і в Аргентині, Бразилії, Франції, Голландії, Югославії, Німеччині, Румунії, Швейцарії та ін. Обкладинки деяких чисел не збереглися, а через цензуру у випусках є пропуски на місцях вилучених матеріалів.

1935 року вихід «Батьківщини» було призупинено з формально-правових причин. Та завдяки Івану Гладилевичу, котрий віддав свій тижневик «Хліборобський шлях» у розпорядження «Батьківщини», часопис продовжував виходити (правда, декілька чисел з'явилися під назвою «Хліборобський шлях»).

Більшість видань досить вороже і з підозрою поставилася до появи нового часопису. Так, наприклад, газета «Діло» була не в захопленні від цього факту, оскільки «і так газет багато, а тут ще «Батьківщина» вийшла». У тому

ж ключі висловлювалось і «Нове Село»: «У Львові балакають, що «Батьківщині» буде допомагати гурт вищих католицьких діячів і що «Батьківщина» буде мати характер національно-клерикального часопису» [6]. Соціально-радикальний «Громадський Голос» звинуватив часопис у буржуазності, «бо вона (газета) виступає проти змагань широких мас за свої права і свободу. Це видно з тієї ненависти, якою дише та газета до самостійних організацій українських працюючих людей... Буде ця газета наскрізь клерикальна, бо виступає проти всякої вільної думки і як речник інтересів священодіїв... Появилась вона на добрім дорогім папері. Кажуть, що вона має ширити ідеологію одного з вічних кандидатів на гетьмана України». Звинувачували газету і в тому, що вона «большевицька», бо в назві «буква «Т» — це молот, а м'який знак — серп». Редакція з гумором поставилася до цього закиду і пояснила, що у заголовку «Батьківщини» свідомо вставлено серп і молот, які «комуністи загарбали для себе, як символ комуністичного інтернаціоналу. Серп і молот — символи селянства і робітництва... Селянське і робітниче питання — найважливіші у творчому націоналізмі...» [7].

Часопис практично не висвітлював міських новин Львова, а був зорієнтований на провінцію: постійно підтримував контакти з містечками і селами, друкуючи дописи звідти і відображаючи таким чином життя галичан. Рубрики «З краю» та «Із наших сіл і міст» повідомляли про участь краян у політичних процесах, боротьбу з алкоголізмом, відкриття читалень, театральних гуртків, святкування ювілеїв, заснування товариств, культурне, освітнє й кооперативне життя провінції тощо.

Ідеологія ФНС висвітлювалася головним чином у передових статтях часопису. Головний редактор аналізував суспільно-політичне життя Галичини з позицій ФНС, закликаючи до об'єднання народу під націонал-патріотичним гаслом.

Турбували видання українсько-польські зносини. Зокрема, наголошувала газета у своїх публікаціях на надзвичайно малий відсоток українців серед лікарів; пошта і телеграф не обслуговують українських громадян по-українськи, нехтують правами української мови, не беруть українців до поштової служби, навіть сільськими листоношами; від утисків польських органів влади страждали українські громадські організації. Були на сторінках видання і антисемітські настрої. Певною загрозою для українців, на думку ФНС, були торговці-євреї, що зосередили у своїх руках капітал: «З жидівською небезпекою треба боротися. Треба творити свою торгівлю, свій промисл, своє ремесло. Не тому, щоб їх відобрати у жидів, але тому щоби самим жити» [8].

Достатню увагу акцентував тижневик на конфлікті між двома групами країн — табором націоналістично налаштованих країн, які зазнали поразки у Першій світовій війні і гостро відчували брак землі для поселення, нестачу сировини та капіталу і табором буржуазного «ситого» світу. Сам часопис підтримував політику та націоналістичну ідеологію урядів Італії та Німеччини. «Батьківщина» уважно стежило за веденням політичних справ Гітлером та Муссоліні, подавала історичні промови диктаторів. Окрім самої лише подачі інформації про стан речей у міжнародній політиці, тижневик намагався проаналізувати місце України у світовій політичній боротьбі за сфери впливу. Достатньо було публікацій і про стан справ у СРСР.

«Батьківщина» широко інформувала галичан і еміграцію про події в Карпатській Україні. Після падіння незалежної республіки, що силою відійшла до Румунії, вісті з Карпатської України, подані на сторінках тижневика, мали щораз похмуріший зміст: «мадяризація церкви», «поліційні донощики» тощо.

Тижневик боровся з неосвіченістю селян, виступав за здоровий спосіб життя, підтримуючи діяльність протиалкогольного товариства «Відродження», усіляко відстоював інтереси «Рідної Школи» та товариства «Просвіта», на яке покладав особливі надії в сенсі боротьби з неграмотністю. Так само на своїх сторінках друкував правописні норми, основи письма; пропагував заснування театральних гуртків, читалень у провінції [9].

Частину газетної площі займали статті культурно-історичної тематики та літературні твори, які друкувалися з номера в номер з продовженням. У 1935 році у газеті з'явилася рубрика «Нова молодь». Було створено редакційну колегію з «високошкільної молоді», яка видавала «сторінку молодих», де містилися матеріали, що цікавили робітничу, рільничу, гімназійну та університетську молодь [10].

Окрім основних матеріалів, у часописі містилися рубрики дрібної інформації: «Новинки», «Всього по трохи», «Радіокутик», «Відповіді Редакції», «Переписка Редакції» та ін. З кожним роком на сторінках видання з'являлося все більше і більше фотоілюстрацій та реклами. З початком Другої світової війни видання тижневика припинилося.

Підсумовуючи вищесказане, можемо з певністю констатувати: головні завдання часопису, а саме аналіз суспільно-політичного життя Галичини з позицій ФНЄ, заклики до об'єднання народу під націонал-патріотичним гаслом і роз'яснення постулатів творчого націоналізму були виконані. Тижневику «Батьківщина» вдалося стати добрим другом для читача і залишити відбиток у свідомості пересічного українця, для якого власне і видавалася газета.

1. Паліїв Д. В дорогу // Батьківщина. — 1934. — Ч. 1. — 1 листоп. 2. Там само. 3. Там само. 4. Запросини до передплати // Батьківщина. — 1934. — Ч. 1. — 1 листоп. 5. Там само. 6. Батьківщина. — 1934. — Ч. 2. — 8 листоп. 7. Батьківщина. — 1935. — Ч. 2 (11). — 17 січ. 8. Паліїв Д. Нова загроза // Батьківщина. — 1936. — Ч. 25 (84). — 5 лип. 9. Плекаймо театральне мистецтво // Батьківщина. — 1936. — Ч. 3 (62). — 26 січ. 10. До молодих читачів // Батьківщина. — 1935. — Ч. 24 (33). — 27 черв.

ЕЖЕНЕДЕЛЬНИК «БАТЬКІВЩИНА» — ИДЕОЛОГИЧЕСКИЙ ФОРУМ ПОЛИТИЧЕСКОЙ ОРГАНИЗАЦИИ ФРОНТ НАЦИОНАЛЬНОГО ЕДИНСТВА

В статтє охарактеризировано еженедельник «Батьківщина», отражена его роль в популяризации идей Фронта национального единства.

WEEKLY THE MOTHERLAND — THE IDEOLOGICAL FORUM OF POLITICAL ORGANIZATION OF THE FRONT OF NATIONAL UNITY

The article characterized in weekly the Motherland, reflect his role in popularizing the ideas of the Front of National Unity.

Стаття надійшла 15.04.10